
Ministerstwo Gospodarki
DEPARTAMENT ANALIZ I PROGNOZ

Warszawa, 25 listopada 2010 r.

Odbudowa obrotów towarowych po kryzysie
(na podstawie danych za 3 kwartały 2010 roku)

1. Główne uwarunkowania obrotów towarowych w okresie kryzysu

Kryzys w gospodarce światowej wywołał poważne zmiany zewnętrznych i wewnętrznych uwarunkowań polskiego handlu zagranicznego. Wśród tych zmian, których wpływ okazał się stosunkowo najbardziej wymierny i bezpośredni na szczególne podkreślenie zasługują dwa przeciwstawne czynniki:

- z jednej strony destruktywne dla eksportu, a w warunkach jego wysokiej importochłonności, także ograniczające import zaopatrzeniowy, skutki załamania popytu w otoczeniu międzynarodowym, zwłaszcza na kluczowych dla polskich eksporterów rynkach unijnych i innych rynkach rozwiniętych

- z drugiej zaś stymulujące oddziaływanie głębokiej deprecjacji złotego na eksport przy równoległym, hamującym jej wpływie na import.

2. Głębokie załamanie polskiego handlu zagranicznego i radykalna poprawa bilansu obrotów w 2009 roku

Kryzys spowodował spadek wolumenu eksportu polskiego o 8%, czyli o ponad 4 pkt. proc. łagodniejszy niż w skali gospodarki globalnej, a jednocześnie spadek wolumenu importu o blisko 15%, czyli o 2 pkt. proc. głębszy niż w skali globalnej.

Załamanie obrotów w ich wymiarze wartościowym (w ujęciu euro) okazało się znacznie głębsze niż w ujęciu wolumenowym. **Eksport zmniejszył się o 15,5%, do poziomu 98,3 mld EUR, natomiast wartość importu spadła aż o 24,5%, do 107,5 mld EUR.**

W konsekwencji rok 2009 przyniósł radykalną poprawę bilansu polskich obrotów towarowych z zagranicą. **Niewspółmiernie głębszy spadek obrotów po stronie importu zaowocował nie tylko powstrzymaniem utrzymującej się we wcześniejszych trzech latach tendencji do szybkiego narastania deficytu wymiany, ale jego radykalną redukcję. Ujemne saldo obrotów towarowych zmniejszyło się prawie 3-krotnie, do poziomu niespełna 9,3 mld EUR.**

3. Zmiany struktury obrotów towarowych w czasie kryzysu

Kryzys spowodował nie tylko poważne załamanie obrotów towarowych, ale także znaczące zmiany ich struktury geograficznej i przedmiotowej. W trudnych uwarunkowaniach kryzysowych ujawniła się z jednej strony zróżnicowana odporność na kryzys i chłonność importowa poszczególnych rynków, z drugiej zaś zróżnicowana odporność eksportu poszczególnych grup towarowych na głęboką dekonjunkturę. Na podstawie danych

za miniony, roczny okres funkcjonowania wymiany towarowej z zagranicą w warunkach kryzysu można generalnie oceniać, że **relatywnie niższe załamanie eksportowe notowano na rynkach rozwiniętych, a równocześnie relatywnie wyższą odporność na kryzys obserwowano w eksporcie towarów wyżej przetworzonych, z reguły wyżej zaawansowanych technologicznie.**

3.1. Zmiany w przekroju geograficznym

Generalnie lepsze wyniki eksportowe odnotowano na – dominujących w polskich obrotach towarowych – rynkach krajów rozwiniętych gospodarczo. Eksport na te rynki w 2009 roku spadł o 12,8%, tj. o 2,7 pkt. proc. wolniej niż przeciętnie, podczas gdy import zmniejszył się o 24,7%, czyli nieco szybciej niż przeciętnie. **Podobnie jak w obrotach ogółem spadek importu z tych rynków okazał się tu zatem zdecydowanie głębszy niż w eksporcie, a w efekcie występujący w 2008 roku deficyt w wysokości 2,2 mld EUR przekształcił się w nadwyżkę na poziomie 9,8 mld EUR.**

Dominująca część (blisko 80%) polskiego eksportu trafiła tradycyjnie na rynki Unii Europejskiej, które zajmowały również dominującą pozycję w polskim imporcie (61,9%). Eksport na te rynki obniżył się o 13,5%, tj. o 2 pkt. proc. wolniej niż przeciętnie, podczas gdy spadek importu (o 24,5%) był na poziomie przeciętnej dla ogółu importu.

Na tle rynków rozwiniętych, ale także na tle obrotów ogółem szczególnie głęboki był spadek obrotów z krajami WNP, przy czym w przeciwieństwie do pozostałych rynków spadek po stronie eksportu (o 38,1%) okazał się tu nieco głębszy niż w imporcie (37,7%).

W wymianie z tą grupą rynków odnotowano redukcję deficytu o ok. 2 mld EUR, do 3,5 mld EUR, na co decydujący wpływ miało zmniejszenie się o 4,2 mld EUR deficytu w obrotach produktami mineralnymi. Zdecydowała o tym poprawa salda obrotów z Rosją (deficyt został ograniczony o 2,2 mld EUR, do 5,6 mld EUR), co wynikało głównie ze spadku wartości importu produktów mineralnych z tego rynku (o ponad 3,8 mld EUR, do 6,4 mld EUR) dzięki spadkowi cen tych surowców na światowych rynkach w 2009 roku.

Decydujący od lat o ogólnym bilansie polskich obrotów głęboki deficyt wymiany z krajami Azji został w 2009 roku zredukowany o 4,5 mld EUR, do 16 mld EUR. Największy udział w tym deficycie miało ujemne saldo wymiany z Chinami, które w 2009 r. uległo obniżeniu do 8,9 mld EUR, czyli o 1,7 mld EUR.

3.2. Zmiany struktury przedmiotowej

W okresie kryzysu stosunkowo wyższą odpornością wykazały się towary wyżej przetworzone i o wyższym stopniu zaawansowania technologicznego. Natomiast głębsze załamanie obrotów zaobserwowano w odniesieniu do surowców i produktów niżej przetworzonych.

Tradycyjnie dominującą pozycję w polskim eksporcie umocniły wysoko przetworzone wyroby elektromaszynowe. Ich eksport spadł w 2009 r. o 11,8%, czyli znacznie wolniej niż eksport ogółem, dzięki czemu ich udział zwiększył się o blisko 2 pkt. proc., do 44,8%, podczas gdy udział ich importu wzrósł w tym czasie tylko o 0,7 pkt. proc., do 39,1%. **W rezultacie, notowany tu w 2008 roku deficyt w wysokości 4,8 mld EUR przekształcił się w ub.r. w nadwyżkę na poziomie 2 mld EUR.** Poprawę bilansu uzyskano głównie w

obrotach towarami działu 87 (*pojazdy nieszynowe oraz ich części i akcesoria*), i towarami działu 84 (*reaktory jądrowe, kotły, maszyny i urządzenia mechaniczne*), tj. odpowiednio o: blisko 3,4 mld EUR i 2,9 mld EUR.

Korzystne zmiany salda zaszyły także w wymianie wyrobami przemysłu chemicznego, gdzie tradycyjnie głęboki deficyt został zredukowany o 2,3 mld EUR, do 6,6 mld EUR. Eksport tych towarów zmniejszył się o 15%, a import o 19%.

Na tle ogólnego załamania eksportu **wysoką odpornością na kryzys wyróżniły się artykuły rolno-spożywcze**, których eksport zmniejszył się tylko o 1,2%. Przy spadku importu o 9,5% zanotowano wzrost nadwyżki wymiany o ponad 0,8 mld EUR, do 2,3 mld EUR.

Natomiast w obrotach towarami nisko przetworzonymi – **produktami mineralnymi (sekcja V) i wyrobami metalurgicznymi (sekcja XV) – spadki obrotów były znacznie głębsze. Eksport wyrobów metalurgicznych zmniejszył się o 33,1%, import o 35,7%**. W obrotach produktami mineralnymi spadek eksportu wyniósł 39,1%, importu 38,7%. Tak głęboki spadek importu produktów mineralnych (o 6,8 mld EUR) wpłynął na zdecydowaną poprawę salda w obrotach tymi towarami – deficyt został ograniczony o 4,8 mld EUR, do 7,6 mld EUR.

4. Wyraźne ożywienie obrotów towarowych w okresie 9 miesięcy 2010 r.

Eksport po 9 miesiącach br. osiągnął poziom 85,9 mld EUR i okazał się o 20,4% wyższy niż przed rokiem, a zarazem tylko o ok. 3,4 mld EUR niższy niż w analogicznym okresie roku 2008 – poprzedzającym kryzys. **Wskazuje to na wyższe od wcześniejszych oczekowań tempo odbudowy jego poziomu sprzed kryzysu.**

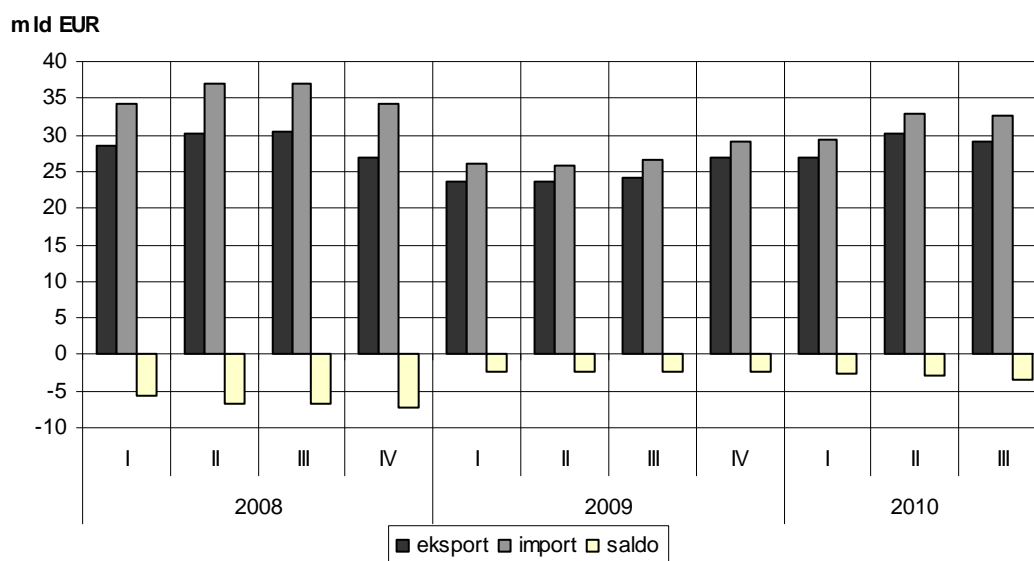
Import w tym czasie wyniósł 95 mld EUR, czyli był o 21,1% wyższy niż przed rokiem, ale jednocześnie aż o 13,3 mld EUR niższy w porównaniu z analogicznym okresem roku 2008. Tym samym tempo odbudowy przedkryzysowego poziomu importu po 9 miesiącach br. okazało się znacznie wolniejsze niż po stronie eksportu, zwłaszcza w kontekście skali jego załamania w roku ubiegłym.

Tabela 1. Obroty towarowe Polski w okresie I kw. 2008 – III kw. 2010

okres	Obroty w mld EUR			Dynamika w % analogiczny okres ub.r. = 100	
	eksport	import	saldo	eksport	import
I kwartał 2008	28,6	34,2	-5,6	118,1	122,2
II kwartał	30,3	36,9	-6,6	122,1	125,6
III kwartał	30,4	37,1	-6,7	119,1	123,7
I-III kw. 2008	89,3	108,3	-19,0	119,8	123,9
IV kwartał	26,9	34,1	-7,2	98,8	103,7
rok 2008	116,2	142,4	-26,2	114,1	118,3
I kwartał 2009	23,6	26,1	-2,5	82,4	76,1
II kwartał	23,6	25,8	-2,3	77,8	69,9
III kwartał	24,2	26,6	-2,3	79,8	71,6
I-III kw. 2009	71,4	78,5	-7,1	80,0	72,5
IV kwartał	26,8	29,1	-2,2	99,5	85,1
rok 2009	98,2	107,5	-9,3	84,5	75,5
I kwartał 2010	26,8	29,5	-2,7	113,4	113,1
II kwartał 2010	30,1	33,0	-2,8	127,9	127,6
III kwartał 2010	29,0	32,6	-3,6	119,8	122,7
I-III kw. 2010	85,9	95,0	-9,1	120,4	121,1

Źródło: DAP MG na podstawie danych wstępnych GUS

Wykres 1. Obroty towarowe Polski w okresie I kw. 2008 – III kw. 2010

Źródło: DAP MG na podstawie danych wstępnych GUS

W rezultacie, mimo zdecydowanego ożywienia obrotów towarowych po 9 miesiącach br., któremu tradycyjnie towarzyszył wzrost deficytu, saldo wymiany w porównaniu z okresem kryzysowego załamania obrotów uległo pogorszeniu (o 2 mld EUR) i tym samym deficyt utrzymał się na poziomie aż o blisko 10 mld EUR niższym niż w przedkryzysowym okresie 9 miesięcy 2008 roku.

Ogólne wyniki wymiany towarowej za okres 9 miesięcy br. wskazują, iż w okresie wychodzenia z kryzysu okazała się możliwa **nie tylko szybka odbudowa przedkryzysowego (relatywnie wysokiego) poziomu eksportu, ale ponadto osiągnięcie tego przy radykalnej poprawie stanu zrównoważenia obrotów.**

5. Zmiany struktury obrotów towarowych w okresie 9 miesięcy 2010 r. (na tle analogicznego okresu 2008 r.)

5.1. Zmiany w przekroju geograficznym

O generalnie wysokim tempie odbudowy przedkryzysowej skali polskiego eksportu w okresie trzech kwartałów br., a zarazem o wyjątkowo korzystnym bilansie obrotów zadecydowały wyniki wymiany z krajami rozwiniętymi.

Relatywnie korzystna (na tle pozostałych rynków) sytuacja w obrotach z krajami rozwiniętymi, notowana w okresie kryzysu przeniosła się także na okres pokryzysowy.

Eksport na rynki rozwinięte w okresie 9 miesięcy br. okazał się tylko o 1,6% niższy niż w analogicznym okresie 2008 roku, a zatem odbudowa jego przedkryzysowego poziomu następowała tu zdecydowanie szybciej niż na pozostałych rynkach. Jednocześnie saldo wymiany okazało się aż o blisko 11 mld EUR korzystniejsze niż przed dwoma laty. Poprawa salda w obrotach z tą grupą rynków przewyższyła zatem skalę poprawy salda w obrotach ogółem.

Wśród rynków rozwiniętych najwyraźniejsza poprawa salda nastąpiła w wymianie z UE. Eksport na te rynki po 9 miesiącach br. okazał się o 2,7% niższy niż przed dwoma laty, ale równocześnie dodatnie saldo wymiany przekroczyło tu 11,5 mld EUR i okazało się nie tylko znacznie, tj. o 9,8 mld EUR, korzystniejsze niż przed dwoma laty, ale równocześnie o blisko 3,3 mld EUR wyższe niż przed rokiem.

W wymianie z krajami strefy euro tempo odbudowy skali eksportu było relatywnie najwyższe (99,2% poziomu sprzed dwóch lat), a nadwyżka w obrotach (3,7 mld EUR) okazała się dwukrotnie wyższa niż przed rokiem, a jednocześnie o 9,3 mld EUR korzystniejsza niż przed dwoma laty.

Wśród najważniejszych rynków unijnych najwyższe tempo odbudowy eksportu odnotowano w obrotach z następującymi krajami:

- **Francją** - do poziomu o 7,7% wyższego niż w analogicznym okresie 2008 roku i przy nadwyżce wymiany ponad 1,8 mld EUR, czyli o ok. 0,5 mld EUR wyższej niż przed rokiem;
- **Wielką Brytanią** - do poziomu o 5,5% wyższego jak przed dwoma laty i przy nadwyżce o ponad 0,5 mld EUR wyższej niż przed rokiem.

W wymianie z Niemcami – największym polskim rynkiem eksportowym – również prawie zdołano odbudować przedkryzysowy poziom eksportu (eksport po 9 miesiącach br. był o 0,1% niższy niż przed dwoma laty), a **nadwyżka wymiany w wysokości 1,7 mld EUR, okazała się wyższa o 585 mln EUR niż przed rokiem**, podczas, gdy przed dwoma laty w obrotach z tym rynkiem notowano deficyt sięgający blisko 3,1 mld EUR.

Eksport na rynki rozwinięte spoza UE i EFTA, gdzie jego spadek w okresie kryzysu był znikomy, osiągnął w okresie 9 miesięcy br. poziom o 33% wyższy niż przed dwoma laty. W okresie 9 miesięcy 2010 r. deficyt obrotów towarowych z tymi rynkami wyniósł 2,1 mld EUR, czyli, w porównaniu z analogicznym okresem sprzed dwóch lat, został zredukowany o 0,8 mld EUR, a w stosunku do jego poziomu sprzed roku, wzrósł o 353 mln EUR.

Eksport do USA o wartości ponad 1,6 mld EUR przekroczył poziom sprzed dwóch lat o blisko 33% przy deficycie obrotów nieco ponad 0,8 mld EUR, czyli o ok. 0,2 mld EUR głębszym niż przed rokiem i zarazem o ok. 180 mln EUR mniejszym niż przed dwoma laty.

Diametralnie odmienna była sytuacja w obrotach z rynkami WNP. Poziom eksportu sprzed dwóch lat udało się tu odbudować zaledwie w 75%, podczas gdy deficyt wymiany, w wysokości 4,5 mld EUR okazał się aż o blisko 2 mld EUR głębszy niż w roku ubiegłym i zarazem o blisko 300 mln EUR głębszy niż przed dwoma laty.

Zadecydowały o tym wyniki wymiany z Rosją, gdzie eksport po 9 miesiącach br., pomimo dynamicznego wzrostu (o 38,6%) okazał się o 23,6% niższy jak przed dwoma laty, a jednocześnie deficyt pogłębił się o ponad 2,1 mld EUR w porównaniu z analogicznym okresem ubiegłorocznym i o 232 mln EUR w stosunku do poziomu sprzed dwóch lat. O wzroście deficytu zadecydował tu ponowny wzrost cen importowanych surowców energetycznych.

Jeszcze głębsza zapaść utrzymała się w eksporcie na Ukrainę, gdzie wzrost eksportu w ciągu 9 miesięcy br. (o 21,2%) był niewspółmiernie wolniejszy od jego spadku w roku ubiegłym, skutkiem czego jego przedkryzysowy poziom udało się odbudować zaledwie w 62%. Jednocześnie nadwyżka w obrotach, która w okresie 9 miesięcy 2008 r. sięgnęła 2,2 mld EUR została w analogicznym okresie 2009 r., wbrew ogólnej tendencji w okresie kryzysu, zredukowana do 1,2 mld EUR. Dane te wskazują, że **ostatni kryzys wywołał wyjątkowo niekorzystną ewolucję w wymianie handlowej z Ukrainą.**

Natomiast w przypadku większości pozostałych rynków WNP, w tym Białorusi, po 9 miesiącach br. odnotowano zarówno znaczące przekroczenie przedkryzysowego poziomu eksportu, jak i poprawę salda wymiany.

W wymianie z najliczniejszą grupą pozostałych rynków, w tym azjatyckich, poziom eksportu z analogicznego okresu przedkryzysowego został odbudowany w 103%, chociaż równocześnie tradycyjnie wysoki przedkryzysowy poziom importu został odbudowany jeszcze szybciej, tj. w 105%. Na ten ogólny obraz decydująco wpłynęły wyniki wymiany z dwoma najważniejszymi rynkami w całej licznej zbiorowości rynków, a mianowicie z Chinami i Turcją.

5.2. Zmiany w przekroju towarowym

Decydujący wpływ na osiągnięty w okresie 9 miesięcy br. stopień odbudowy przedkryzysowego poziomu eksportu oraz utrzymanie osiągniętej w okresie kryzysu poprawy stanu zrównoważenia obrotów miały korzystne wyniki obrotów w grupie wyrobów elektromaszynowych, a zwłaszcza w sekcji XVI - obejmującej maszyny i urządzenia mechaniczne i elektryczne - stanowiącej ponad 26% ogólnego eksportu.

Eksport w tej sekcji towarowej wzrósł w ciągu 9 miesięcy br. o 25,3%, a w rezultacie jego przedkryzysowy poziom został odbudowany w 104,4%. Jednocześnie pokazywał deficyt w obrotach tymi wyrobami – 3,6 mld EUR za okres 9 miesięcy 2008 r. – po znacznej redukcji w analogicznym okresie 2009 roku (do poziomu ponad 1,6 mld. EUR), wyniósł w ciągu trzech kwartałów br. już tylko 0,4 mld EUR. W rezultacie saldo wymiany w tej sekcji towarowej za okres 9 miesięcy br. okazało się korzystniejsze (o 3,2 mld EUR) nie tylko w porównaniu z okresem przedkryzysowym, ale również znacznie, tj. o ponad 1,1 mld EUR korzystniejsze niż w analogicznym okresie kryzysowym.

Drugą znaczącą w ogólnych obrotach **grupą towarową mającą relatywnie korzystny wkład w ogólną sytuację w handlu po kryzysie są wyroby chemiczne i tworzywa sztuczne (sekcje VI i VII)**. Przedkryzysowy poziom eksportu w tej grupie (za okres 9 m-cy 2008 r.) został w ciągu 9 miesięcy br. odbudowany w 104,6% przy równoczesnej znacznej redukcji wysokiego deficytu.

W grupie artykułów rolno-spożywczych – jako trzeciej spośród najbardziej znaczących grup towarowych w polskich obrotach, przedkryzysowy poziom eksportu, po jego relatywnie niewielkim spadku w roku 2009, został odbudowany w 111%, czyli w stopniu relatywnie najwyższym spośród innych ważniejszych grup towarowych. Jednocześnie dokonało się to przy dalszym wzroście nadwyżki w bilansie obrotów tymi towarami. W rezultacie dodatnie saldo obrotów po 9 miesiącach br. okazało się o ponad 0,9 mld EUR wyższe niż w analogicznym okresie przedkryzysowym, ale także o 250 mln EUR wyższe niż przed rokiem.

W pozostałych dwóch ważniejszych grupach towarowych, tj. w sekcji V – **produkty mineralne oraz w sekcji XV – wyroby metalurgiczne pokryzysowy poziom eksportu (w okresie 9 miesięcy br.) pozostaje nadal znacznie niższy (odpowiednio o 17% i o 20%) niż w analogicznym okresie 9 miesięcy 2008.**

W przypadku **produktów mineralnych**, gdzie niezależnie od skali i tempa odbudowy eksportu wolumen importu jest od lat względnie stały, a zmiana jego wartości zależy od zmian cen światowych, pogłębienie deficytu w okresie 9 miesięcy br. (w porównaniu z analogicznym okresem kryzysowym) o 2,2 mld EUR, było w decydującej mierze skutkiem ponownego wzrostu cen w okresie pokryzysowym. W przypadku dalszego wzrostu tych cen, do poziomu sprzed kryzysu przy utrzymującym się nadal powolnym tempie wzrostu eksportu należy zatem przewidywać dalsze pogłębienie deficytu wymiany w tej grupie towarowej.

6. Prognoza obrotów towarowych na 2010 r.

Przy założeniach:

- utrzymania ożywienia popytu na głównych rynkach, szczególnie na rynkach Unii Europejskiej,
- względnej stabilizacji cen światowych, zwłaszcza surowców energetycznych,
- stabilizacji sytuacji w obszarze finansów publicznych i warunków dostępu eksporterów do zewnętrznego finansowania.
- stabilizacji kursu euro i dolara na średniorocznym poziomie odpowiednio: ok. 3,9 PLN i ok. 2,9 PLN,

przewiduje się, że w 2010 roku obroty towarowe wzrosną:

- po stronie eksportu o 18,4%, do 116,4 mld EUR,
- po stronie importu o 19,4%, do 128,4 mld EUR, a w rezultacie
- deficyt ukształtuje się na poziomie 12 mld EUR.

Tym samym odbudowa przedkryzysowego poziomu obrotów towarowych po stronie eksportu, nastąpiłaby znacznie szybciej niż przewidywano pod koniec ub.r.

Jednocześnie, wobec znacznie wolniejszego tempa odbudowy przedkryzysowego poziomu importu jego wartość w skali całego br. będzie wyraźnie mniejsza niż w roku 2008, a w rezultacie odbudowa przedkryzysowego poziomu eksportu nastąpiłaby przy zdecydowanej poprawie stanu zrównoważenia obrotów towarowych.